

שער חג הפורים

♦ מטרות תוכן:

התלמידים יכירו את סיפור מגילת אסתר.
התלמידים יכירו את מצוות החג וחלק ממנהגיו.
התלמידים ידונו בנושאים ערכיים שמצוות חג הפורים מזמנות, כגון זיכרון היסטורי, ידידות ומתן צדקה.

♦ מטרות לשוניות:

התלמידים יכירו ניבים שונים ממגילת אסתר.

♦ משך ההוראה: כחמישה שיעורים

♦ בשער זה:

פתיחה: תחפשות

יחידה 1: מגילת אסתר

יחידה 2: מצוות החג – מקרא מגילה

יחידה 3: מצוות החג – מתנות לאביונים

יחידה 4: מצוות החג – משלוח מנות איש לרעהו

יחידה 5: מצוות החג – משתה חג הפורים (סעודת פורים)

סיום: נקודת מבט אישית

♦ האמצעים הדרושים:

חוברת לתלמידים (עמ' 10-19)

יחידה 1: מגילת אסתר מאוירת (עדיף מגילה לילדים)

נגן תקליטורים ותקליטור ובו השיר "משחק פורים" (לבחירה)
יחידה 2: רעשן

פתיחה

תחפשות

- קריאת השיר "למה אתחפש?" ושיחה

יחידה 1 : מגילת אסתר

- הכרת סיפור המגילה, הדמויות בסיפור ושם החג
- שירה מבוימת של השיר "משחק פורים" (בחוברת לתלמידים, עמ' 12)
- סיפור המגילה תוך כדי שירה של כל בית בנפרד
- פעילות סיכום והפנמה: חידות – "מהו זה ואיזה הוא" (עמ' 13 בחוברת לתלמידים)
- הכרת ניבים וביטויים שונים ממגילת אסתר ובירור שם החג
- מציאת ניבים מן המגילה בחידון

יחידה 2 : מצוות החג – מקרא מגילה

- "לזכור" – המצווה לקרוא את המגילה בכל שנה
- על האווירה בעת קריאת המגילה ועל המנהג להרעיש בשמיעת השם המן
- שירה על המצווה לקרוא את המגילה בכל שנה
- קריאת מכתבו של קפיץ (בחוברת לתלמידים, עמ' 14) ושיחה
- קריאת השיר "רש-רש" (עמ' 15)
- שאלות בחוברת לתלמידים (עמ' 15)
- הברכות הנאמרות לפני קריאת המגילה
- שיחה קצרה ושאלות בחוברת לתלמידים (עמ' 15)

יחידה 3: מצוות החג – מתנות לאביונים

- מתנות לאביונים – מתן צדקה ומצווה ייחודית לחג הפורים
- קריאת מכתבו של קפיץ (בחוברת לתלמידים עמ' 16)
- עיסוק במילה "צדקה"
- מקור המצווה – קריאת פסוק ובירור לשונו
- מתן צדקה
- דיון בכיתה
- שאלות בחוברת לתלמידים (עמ' 16)

יחידה 4: מצוות החג – משלוח מנות

מהו "משלוח מנות"?

- קריאת מכתבו של קפיץ (בחוברת לתלמידים, עמ' 17)
- לימוד הביטוי "משלוח מנות"
- עיסוק במאכלים המסורתיים של חג הפורים (אוזני המן ועוד)
- קריאת הכללים להכנת משלוח מנות (עמ' 17)

מקור המצווה "משלוח מנות איש לרעהו"

- קריאת פסוק וניתוח הביטוי השלם "משלוח מנות איש לרעהו"
- שיחה ופעילויות בחוברת לתלמידים (עמ' 17)
- ארגון משלוח מנות כיתתי

לידידות

יחידה 5 : מצוות החג – משתה חג הפורים (סעודת פורים)

המושג "משתה"

ומקור המצווה לערוך משתה בפורים

- קריאת מכתבו של קפיץ (בחוברת לתלמידים, עמ' 18)
- שיחה
- שאלה בחוברת לתלמידים (עמ' 18)

סיום

- סיכום: ארבעת המ"מים של פורים
- התבוננות ביצירה "פורים" של מארק שגאל
- שאלת סיום

סיכום פורים באומנות

נקודת מבט אישית

פתיחה: תחפושות

נדון לעומק בנושא התחפושות בכיתה ג', אך מכיוון שזהו נושא המעסיק מאוד את הילדים נפתח בקריאת השיר "למה להתחפש?" (בחוברת התלמידים, עמ' 11) ובשיחה שבה יוכלו התלמידים להביע את עצמם. אפשר לשאול שאלות כגון: מה הייתה התחפושות המוצלחת ביותר שראיתם? מדוע לדעתם היא הייתה כה מוצלחת? מהי תחפושת לא בטיחותית? מדוע חשוב שהתחפושות תהיה נוחה?

יחידה 1 : מגילת אסתר

הכרת סיפור המגילה, הדמויות בסיפור

◆ **שירה מבוימת של השיר "משחק פורים"**
סיפור מגילת אסתר הוא הסיפור המכונן של חג הפורים. סיפור מגילת אסתר הוא סיפור מורכב ולכן נתחיל להזכיר אותו לתלמידים בהדרגה.

◆ **שירת השיר בשלמותו**

תחילה נציג את הדמויות בסיפור המגילה באמצעות השיר "משחק פורים" של לוי קיפניס המופיע בחוברת לתלמידים בעמ' 12.
לפני שירת השיר כדאי למנות ארבעה תלמידים לתפקידים: **אחשורוש, אסתר, מרדכי והמן**. כל תלמיד ממונה ישיר את הבית המיועד לו, שאר התלמידים ישירו את שאר הבתים לפי ההוראות המופיעות ליד כל בית (הבנים, הבנות, לבד וכולם יחד).

◆ **שירה של כל בית בנפרד וסיפור המגילה**

לאחר שירה של כל בית בנפרד אפשר לשאול את התלמידים שאלות כגון: מי היא הדמות המתוארת בבית שעתה שרנו? מה אתם יודעים עליה (על מראה, על אישיותה)? מה תפקידה בסיפור המגילה?

תוך כדי שיחה תרחיב המורה את ידיעות התלמידים. חשוב לציין במיוחד את הפרטים הנדרשים לפתירת החידון "מי הוא זה ואיזה הוא?" (ראו עמ' 13 בחוברת לתלמידים). פרטים אלה **מודגשים** בסיפור המגילה המופיע בהמשך.

לאחר שירת הבית על אחשורוש כדאי לציין ש...

המדרש מוסיף ומספר כי...

המלך אחשורוש דרש מן המלכה ושתי להופיע במשתה הגברים כשהיא לבושה בכתר מלכות בלבד, כלומר בעירום!

לאחר שושתי מאנה לבקשתו, לא הסתפק המלך בגירוש המלכה אלא ציווה להוציאה להורג!

המלך אחשורוש מלך על אימפריה עצומה ובה 127 מדינות, "מהודו ועד כוש", כלומר מהודו עד אתיופיה. המגילה פותחת בתיאור המשתאות שערך המלך לשריו ולעמו, ובהם הוגש יין "כיד המלך". גם המלכה ושתי ערכה משתה. משתה זה נועד לנשים בלבד. **המלכה ושתי הייתה יפת מראה** והמלך אחשורוש דרש ממנה להופיע במשתה הגברים בכתר מלכות ולהראות את יופייה. המגילה מציינת שאחשורוש דרש זאת כאשר לבו "שמח ביין", כלומר כאשר היה שתי. **המלכה ושתי מאנה לדרישתו של המלך ולא התייצבה לפניו כפי שדרש.** אחשורוש לא קיבל את סירובה של המלכה ושתי להופיע וגירש אותה.

◆ אפשר לשאול את התלמידים: אילו תכונות אופי של אחשורוש משתקפות בסיפור?

לאחר שירת הבית על אסתר כדאי לציין ש...

בעקבות הדחתה של המלכה ושתי נבחרה אסתר למלכה. אסתר נבחרה מבין כל הנערות שהגיעו מרחבי האימפריה של אחשורוש. גם **אסתר הייתה יפת מראה**. אסתר, שבאותם הימים נקראה בשמה היהודי הדסה, הסתירה מהמלך שהיא יהודייה, כך ציווה עליה מרדכי.

לאחר שירת הבית על מרדכי כדאי לציין ש...

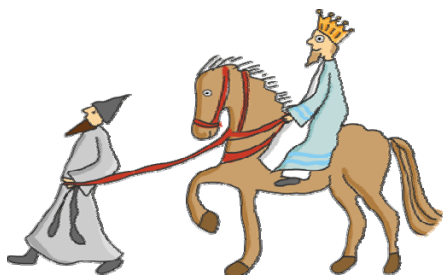
המדרש מנמק ...

המדרש מנמק את סירובו של מרדכי להשתחוות בפני המן באומרו כי על בגדיו של המן הייתה דמות של אליל, ולכן השתחוות בפני המן הייתה בעבור מרדכי כמו השתחוות בפני אליל של עבודה זרה.

בשושן הבירה חי איש יהודי ושמו מרדכי. מרדכי גידל את אסתר (שהייתה קרובת משפחתו) משום שהייתה יתומה. מרדכי שמע על ניסיון לרצוח את המלך ומנע אותו, אולם אחשורוש לא הודה לו על כך!
מרדכי סירב להשתחוות לפני המן, המשנה למלך. המן שנא את מרדכי בשל כך ותכנן להרוג אותו ואת כל שאר בני עמו, היהודים.

לאחר שירת הבית על המן כדאי לציין ש...

המלך מינה את המן הרשע למשנהו. **המן תכנן להשמיד ולאבד את כל היהודים במלכות אחשורוש**. כנהוג בפרס בימים ההם, **המן הפיל פור** (בפרסית: גורל) כדי לקבוע באיזה יום כדאי לבצע את תכניותיו. לאחר מכן, הוא ביקש וקיבל מהמלך אחשורוש אישור לבצע את תכניתו.

מרדכי שמע על תכניותיו של המן ושכנע את אסתר להתערב. אסתר חששה לגשת לדבר עם המלך, כי על פי חוק היה אסור לגשת למלך ללא הזמנה, - אפילו למלכה!- והעובר על חוק זה הוצא להורג אם המלך חפץ בכך! כבר שלושים יום לא נקראה אסתר אל המלך ולא היא ידעה אם הוא יקרא לה שוב, ואם כן, אם לא יהיה זה מאוחר מדי...

למרות הסכנה ניגשה אכן אסתר למלך ללא הזמנה והזמינה אותו למשתה פעם אחר פעם.

ככל הנראה היה זה ניסיון לרצות את המלך לפני שתבקש ממנו דבר-מה. אסתר הזמינה גם את המן לשני המשתאות.

בלילה שבין שני המשתאות נדדה שנת המלך והוא ביקש שיקראו בפניו את ספר דברי הימים שבו נרשמו כל האירועים שהתרחשו בממלכה. כך נזכר המלך שלא הודה למרדכי על כך שהציל את חייו. הוא התייעץ עם המן, ושאל אותו "מה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו?" המן, שחשב שהמלך רוצה לכבד אותו, הציע להלביש את האיש בבגדי מלכות, להרכיב אותו על סוס שיסייר ברחובות העיר, ולקרוא לפניו "כך יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו". **ואכן כך נעשה למרדכי** - ולא להמן! המלך אף ציווה על המן, שכזכור רצה שכולם ישתחוו לפניו, לצעוד ברגל ליד מרדכי הרוכב על סוס ולהכריז בעצמו בראש חוצות: "כך יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו!"

איך נגמר הסיפור ?

במשתה השני שערכה אסתר גילתה למלך שאחד משריו מתכנן לרצוח את עמה, את העם היהודי. אחשורוש, שכנראה שכח שהוא בעצמו נתן להמן רשות להשמיד עם שלם, לא קישר בין הדברים, ושאל: "מי האיש?" "מי הוא זה ואי זה הוא?"

"איש צר ואויב, המן הרע הזה!" ענתה אסתר המלכה.

בפקודת המלך נתלו המן ובניו על עץ. המלך אישר ליהודים לעמוד על נפשם ולהלחם בתוקפים אותם, והיום שנקבע לפורענות הפך לחג הפורים ו"ליהודים הייתה אורה ושמחה וששון ויקר", ובמקום המן נתמנה מרדכי למשנה למלך.

◇ הפנמה וסיכום הסיפור: פתרון חידות "מי הוא זה ואי זה הוא?" (בחוברת לתלמידים, עמ' 13)

תשובות לחידות:

א. המלכה ושתי	ג. גם ושתי וגם	ה. המן	ח. אסתר
ב. מרדכי היהודי	אסתר	ו. המלך אחשורוש	ט. המן
	ד. מרדכי	ז. מרדכי	י. המן

◇ תוך כדי סיפור סיפור המגילה הזכרנו ששם החג "פורים" נגזר מהמילה הפרסית "פור". המילה מתורגמת במגילה עצמה ומשמעה "גורל". פרט זה נבלע אולי בתוך הסיפור וכדאי לחזור עליו עכשיו לאחר בדיקת חידה ה'.

ניבים וביטויים ממגילת אסתר

- ◇ נפנה את תשומת לב התלמידים לניבים שונים ממגילת אסתר המצוטטים בדף החידות.
- "איש יהודי היה בשושן הבירה"
  - "טובת מראה"
  - "המלך חפץ ביקרו" (שהוא חלק מן הפסוק "ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו")
  - "מי הוא זה ואי זה הוא?" (מופיע בראש הדף)
  - "איש צר ואויב"

נוודא שהתלמידים מבינים את הניבים, ונבקש מהם להקיף אותם בעיגול בדף העבודה. נלמד את התלמידים גם את הפסוק "לְיְהוּדִים הָיְתָה אוֹרָה וְשִׂמְחָה וְשָׁשׁוֹן וְיָקָר" (אסתר ח, טז) ונזמין אותם להעתיק אותו מהלוח ולכתוב אותו בתחתית עמ' 13 כסיומת לסיפור.

◇ **יחידה 2 : מצוות החג – מקרא מגילה** ◇

◇ "לזכור" – המצווה לקרוא את המגילה

◇ סיפור מגילת אסתר התרחש על פי המסורת לפני כ-2500 שנה. נשאל את התלמידים: איך לדעתכם, למרות הזמן הרב שחלף, אנו זוכרים סיפור זה לפרטיו? (אנו מספרים אותם כל שנה בגנים ובבתי הספר, בבתי הכנסת קוראים בכל שנה את המגילה פעמיים, הראשונה בערב חג הפורים והשנייה בבוקר החג).

◇ האווירה בעת קריאת המגילה

◇ שיחה בעקבות קריאת מכתבו של קפיץ וקריאת השיר "רש-רש"

לאחר קריאת מכתבו של קפיץ אפשר לבקש מהתלמידים לספר על האווירה בבית הכנסת בעת קריאת המגילה (על פי המכתב, או על פי ניסיונם האישי).

עתה נקרא את השיר "רש-רש". בשלב זה אפשר לשוחח על המילה "רעשן", ולחבר בינה לבין המילה "רעש".

נעבור עתה לשאלה: מדוע לדעתכם מרעשים בקריאת השם "המן"?

(זהו סימן למחאה, קריאת בוז, לעבר האיש שרצה להשמיד ולאבד את העם היהודי). בשיח "רש-רש" מובע הרעיון שהרעש הוא ביטוי לכעסו על המן.

◆ הברכות הנאמרות לפני קריאת המגילה

נפתח בשיחה על ברכות הנאמרות לפני קריאת המגילה בערב החג.

◆ **מן הברכה הראשונה אפשר** ללמוד שמצוות קריאת המגילה נקראת גם "מקרא מגילה".

אפשר לדון עם התלמידים בקרבה בין המילים "קריאה" ו"מקרא" (שני שמות פעולה מהשורש קר"א, כמו "אכילה" ו"מאכל" ו"שתייה" ו"משתה").

◆ **הברכה השנייה**, "שעשה נסים", עוסקת בנס הפורים. יש לוודא שהתלמידים מבינים שהנס הוא נס הצלת היהודים מאויביהם. ברכה זו נאמרת גם בחג החנוכה בעת הדלקת הנרות.

◆ **הברכה השלישית**, "ברכת שהחיינו". רצוי לוודא שהתלמידים מבינים את מילותיה של ברכה זו. אומרים "שהחיינו" בכניסתם של כל חגי ישראל (בעת הדלקת הנרות, בעת קידוש החג הנאמר על היין, בעת הדלקת הנרות ביום הראשון של חנוכה ובט"ו בשבט נהוג לאומרה על פרי חדש). אין אומרים "שהחיינו" בשבתות (משום ששבת אינה "חג") ובמועדים העצובים, כגון י' בטבת או ט' באב משום שזהו ביטוי לשמחת היום!

כמו כן, אין אומרים "שהחיינו" לפני קריאת המגילה בבוקר פורים מפני שהיא ברכה הנאמרת רק בכניסת החג והיא נאמרה כבר בערב הקודם.

◆ **משימות 3, 4, ו-5** מסכמות את הנלמד ביחידה זו.

◆ יחידה 3 : מצוות החג – מתנות לאביונים ◆

הערה חשובה:

ייתכן שחלק מתלמידינו גדלים במשפחות נזקקות. לכן חשוב לעסוק בנושא הצדקה בזהירות וברגישות, ולהדגיש את הסולידריות החברתית ואת הצדק החברתי.

◆ **מכתבו של קפיץ** (בחוברת לתלמידים, עמ' 16)

◆ דיון

בעקבות קריאת המכתב, אפשר לשאול מה גורם להולכי הרגל להתעלם, בדרך כלל, מגיטה מקבצת הנדבות.

יכול להיות שתוך כדי השיחה יגידו התלמידים שעל גיטה לעבוד במקום לפשוט את היד. במקרה כזה חשוב לומר לתלמידים שאמנם המכתב אינו מתאר את סיפור חייה של גיטה, אך עלינו להניח שגיטה אינה יכולה לעבוד. עלינו לזכור שמבחינה רגשית קשה מאוד לקבץ נדבות ולכן רוב רובם של מקבצי הנדבות אינם בוחרים לעשות כן, אלא הם אנשים התדרדרו למצב כה קשה שזו הבררה היחידה שנותרה בידם.

◆ המונח צדקה

המילה "צדקה" נגזרת מן המילה "צדק". נתינת כספי צדקה נתפסת במסורת היהודית כעשיית צדק חברתי, וכביטוי לסולידריות חברתית. ולכן לא נופתע שעל פי המסורת היהודית על כל אדם בישראל לתת לצדקה כ-10% מהכנסותיו.

◆ מצוות "מתנות לאביונים"

◆ מצווה מיוחדת לחג הפורים

קפיץ מציין שבשונה מימים רגילים בפורים אנשים רבים אינם מתעלמים מגיטה מקבצת הנדבות ונותנים לה צדקה. מצווה לתת צדקה בכל ימות השנה – מלבד בשבתות ובחגים, אך פורים הוא היום היחיד בשנה שבו מצווה מפורשת לתת צדקה באותו יום דווקא. בפורים המצווה לתת צדקה מכונה בשם מיוחד – "מתנות לאביונים".

◆ מקור המצווה ולשונה

מקור המצווה בפסוק מהמגילה (אסתר ט, כ"ב) על פיו "ימי פורים" נקבעו לדורות "לעשות אותם ימי משתה ושמחה ומשלח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים". לאחר הסבר המילה "אביון" נדגיש שהביטוי "מתנות לאביונים" הוא ביטוי רך, ומכאן אנו יכולים להסיק שאין מדובר בנתינה פטרונית "מלמעלה למטה", אלא בנתינת מתנה כמחווה של ידידות. משום שבביטוי "מתנות לאביונים" המילה "אביונים" מופיעה בצורת רבים, קבעו חכמינו שבפורים אין די בנתינת צדקה לאביון אחד. אלא יש לתת צדקה לשני אביונים לפחות.

◆ דיון בנושא הצדקה

◆ למה זקוק אדם עני? (עמ' 17, שאלה 7)

התלמידים מוזמנים לחשוב על הדברים שאדם עני נזקק להם: מזון, שמיות, תנורי חימום לבית, פריטי ריהוט, בגדים, וכמובן כסף שישמש לקניות, לעזרה בתשלום שכר דירה, חשבונות חשמל ומים, למימון הוצאות חינוך הילדים ועוד. כל אלה נחשבים לצרכיו הבסיסיים של כל אדם בחברתנו.

◆ מתנה או כסף? (שאלה 8)

נדון בהבדלים בין נתינת חפצים לנתינת כסף. נתינת חפצים היא נתינה אישית יותר. כסף, לעומת זאת, מאפשר לעני לקנות מה שהוא צריך, אם כי אינו מתנה אישית. במכתב מתאר קפיץ שמצא דרך מקורית לשמח את גיטה: הוא הציג לפניה ושימח אותה. כדאי לשאול: האם לדעתכם ההצגה של קפיץ היא סוג של "מתנות לאביונים"?

◆ צדקה ושמחה (שאלת חשיבה בעמ' 16)

נשאל: האם מתן צדקה לעניים שאיננו מכירים הוא מעשה משמח? "כיצד מרגיש אדם המקבל צדקה?" ו"כיצד מרגיש אדם הנותן צדקה?"

תחושותיו של מקבל הצדקה

מצד אחד, קבלת צדקה משמחת את העני משום שהיא עוזרת לו ומעידה על כך שלאחרים אכפת ממנו. מצד שני, לצדקה יש גם טעם מר, רוב האנשים היו מעדיפים לפרנס את עצמם בעמך כפיהם ולהרגיש עצמאים ולא תלויים בחסדי אחרים.

תחושות האדם הנותן צדקה

בכיתה אפשר לשאול מדוע קפיץ רצה כל כך לתת "משהו" לגיטה. על אף שהנתינה אינה מעשה קל (במכתבו קפיץ מציין שבדרך כלל הולכי רגל רבים מתעלמים מגיטה), היא מעשה היכול לגרום לסיפוק – האדם הנותן חש שהוא עוזר לזולת. בנוסף לכך, האדם חש טוב בכך שהוא מסוגל ובעל יכולת לתת - נתינה היא סימן לכוח ולעוצמה.

יחידה 4 : מצוות החג – משלוח מנות איש לרעהו

◆ קריאת מכתבו של קפיץ והביטוי "משלוח מנות"

בעקבות הקריאה נזמן מידע מהתלמידים: מהו "משלוח מנות"? למי מביאים משלוח מנות?

◆ מה משמעות המילה "מנות"? "מנה" היא כמות קטנה של אוכל מבושל מוכן לאכילה. מן העובדה שבביטוי מופיעה המילה בצורת רבים אנו למדים כי יש לכלול במשלוח המנות שני סוגי מזון שונים לפחות. עוד אפשר להזכיר את מנהג הנפוץ לכלול "אוזני המן" במשלוח המנות.

אפשר לסכם את היחידה בקריאה של קטע המידע שבתחתית עמוד 17.

אוזני המן או משהו אחר? עדה עדה ומנהגה!

למורה
בלבד

המנהג להכין בפורים אוזני המן הוא במקורו מנהג אשכנזי, אך המנהג התפשט בארץ גם בקרב בני עדות אחרות. אוזני המן אינם המאכל היחיד שנוהגים להכין בפורים.

יהודי מזרח צרפת, למשל, מכינים לקראת חג הפורים מעין סופגניות, יהודי אלג'יר מכינים עוגיות מצופות קצפת ותמרים ממולאים מרציפן.

◆ המילה "משלוח"

נדגיש את הקרבה הלשונית בין המילה "משלוח" והמילים לשלוח, שליח (מירוח שליחים) וכדומה.

◆ אפשר להדגיש שקבלת משלוח המנות משמחת את קפיץ, אף על פי שאוזן ההמן אינה טעימה לו, הוא מבין שזוהי הבעת ידידות.

◆ קריאת פסוק והביטוי "משלוח מנות איש לרעהו"

ענה נקרא שוב חלק מהפסוק (אסתר ט, כ"ב) שממנו למדנו את מקור המצווה "מתנות לאביונים" וממנו נלמדת גם מצוות "משלוח המנות איש לרעהו". לאחר שהתלמידים מותחים קו מתחת למילים אלה, נבהיר כי רַע הוא חבר, ידיד. משלוח מנות הוא ביטוי לידידות, לרעות, כפי שראינו במכתבו של קפיץ.

◆ מאכלים מוכנים:

ענה אפשר להבין גם מדוע אנו נדרשים לכלול במשלוח המנות מאכלים מוכנים לאכילה. משלוח המנות הוא מתנה. הכוונה היא להעניק דבר־מה שישמח את המקבל, ולא משהו שידרוש ממנו טרחה, כגון בישול, טיגון או אפייה. כמובן שרצוי להתאים את משלוח המנות לאדם שהוא מיועד לו ולשלוח לו מיני מזון שהוא אוהב!

◆ למי לשלוח משלוח מנות?

אפשר להזכיר את המנהג לשלוח משלוחי מנות לחיילים (שאינו מכירים) ולבקש מתלמידים לחשוב על עוד אנשים שחשוב להביע ידידות כלפיהם (ילדים חדשים בכיתה, שכנים, אנשים בודדים, אנשים שלא ראינו זמן רב, קשישים ועוד).

◆ משלוח כיתתי

אפשר לארגן משלוח מנות כיתתי ליחידה צבאית, לבית אבות הנמצא בקרבת בית הספר, או לילדי הכיתה עצמם.

שיחה בעקבות קריאת מכתבו של קפיץ

חוויות התלמידים

בעזרת מכתבו של קפיץ נתאר עתה את משתה חג הפורים. משתה זה הוא "סעודת מצווה" המתקיימת ביום החג (בדרך כלל אחרי־הצהרים) ולא בליל פורים (אם כי המסיבות שרבים עורכים בליל הפורים דומות למשתאות).

גם אפשר להזמין את תלמידי הכיתה שכבר נכחו במשתה של חג הפורים לשתף את חבריהם ב"חוויתם"

בשלב זה נזמין את התלמידים לענות על שאלה 10 בעמ' 18 (התשובה: מרדכי היהודי לבוש בגדי מלכות ורכוב על סוס־מטאטא).

המונח "משתה"

כפי שמוסבר במכתבו של קפיץ המילה "משתה" קשורה למילה "שתייה". משתה הוא סעודה שמגישים בה יין. אפשר לשאול את התלמידים: מדוע לא ידע קפיץ להבחין אם הילד בסיפור התחפש להמן הרשע או למרדכי היהודי? בעקבות זאת, אפשר ללמדם אם הביטוי "עד דלא ידע".

למורה
בלבד

"עד דלא ידע"

בפורים מנהג הוא "להתבסם", כלומר, לשתות יין, "עד דלא ידע", כלומר, עד שאין מבחינים בין "ברוך מרדכי לארור המן". מנהג משונה זה מבטא את הרעיון שאיש אינו יודע אם אירוע מסוים שקורה לו יהיה בסופו של דבר לטובתו או לרעתו.

המגילה גדושה בדוגמאות לכך:

- אסתר היא נערה יהודייה שנחטפה לבית המלך הפרסי. אולם ממקרה נורא זה צמחה טובה – מעמדה של אסתר אפשר לה להציל את העם היהודי ממזימת ההשמדה של המן.
- המן הכין עץ גבוה ותכנן לתלות עליו את מרדכי, אך לבסוף הוא זה שנתלה עליו.
- אסתר הזמינה את המן למשתה פעמיים. המן שמח על כך משום שראה בהזמנה אות כבוד, אך לבסוף היה הדבר לרעתו – הוא לא יכול לברוח כאשר אסתר הסעירה את לב המלך נגדו.

מדוע עורכים משתה בפורים? קריאת פסוק

המצווה לערוך משתה בפורים נובעת מהפסוק שממנו למדנו על המצוות "מתנות לאביונים" ו"משלוח מנות". הפסוק מתאר את המשתה שערכו היהודים לאחר שבוטלה גזרת ההשמדה נגדם, אך הוא מזכיר לנו, כמובן, גם את המשתאות המתוארים בתחילת המגילה, המשתאות שהוגש בהם יין "כיד המלך".

❖ **סיכום קצר: ארבעת המ"מים של חג הפורים**

ביחידה זו דנו בסיפור המגילה ובארבע המצוות העיקריות של החג. מפני שארבע המצוות נקראות בשם המתחיל באות "מ" מצוות אלה נקראות ארבעת ה"מ"מים", וכך קל לזכור אותן!

❖ **פורים באומנות**

התלמידים יחשפו ליצירה של אחד האמנים הגדולים בתולדות האומנות – מרק שגאל.

❖ **התבוננות ראשונית בציור**

דבר ראשון כדאי לתת לתלמידים להתבונן בציור ולאחר מכן לשאול אותם: מה נושא הציור? (מה נמצא בדיוק באמצע הציור? – משלוח מנות)

איפה בציור נמצאת המילה "פורים" (אפשר להבחין אותיות "פורי", האותיות הראשונות של המילה "פורים" בפניה הימנית העליונה). נבקש מן התלמידים לענות גם על שאלה 13 (בעמ' 19).

מארק שגאל (1887-1985)

שגאל היה אחד האמנים הגדולים במאה העשרים. שגאל נולד למשפחה יהודית בעיירה ויטבסק (Vitebsk) שברוסיה הלבנה, וכבר מגיל צעיר אהב לצייר. משפחתו הייתה ענייה ולעתים אף לא היה לו נייר לצייר עליו. שגאל צייר גם על סדינים, על בגדים ועל כל מה שרק מצא. בבגרותו היגר לצרפת ובה חי רוב חייו. בתקופת מלחמת העולם השנייה נמלט לארה"ב ובסופה שב לצרפת.

❖ **ניתוח היצירה:**

- עדות לחיים שכלו

ברבות מיצירותיו צייר שגאל את החיים היהודיים ואת ההווי היהודי בשטעטל (ביידיש: עיירה, העיירה היהודית במזרח אירופה). יצירות אלה הן עדויות לחיים היהודיים באירופה שנמחקו בשואה. ניתן לשאול: היכן מתרחשת הסצנה המתוארת בציור? איך נראית העיירה? האם זוהי עיירה גדולה? כמה קומות לבתים? האם יש בה מכוניות? כיצד לבושות הדמויות?

- חופש האומנות

יצירה זו אכן מאפשרת לנו להחיות בדמיוננו את חיי השטעטל, אולם האמן לא חש חובה לתעד את המציאות על כל פרטיה ודיוקיה: האמן בחר לצייר דמויות גדולות יחסית לבתי העיירה. מדוע? ייתכן שהאומן רצה להתמקד בדמויות ובמשלוח המנות שהן נושאות (כפי שראינו משלוח המנות נמצא במרכז הציור ממש). הדמויות נראות כבובות של תיאטרון. מה יוצר תחושה זו? הדמויות מצוירות בקווים ישרים. מה צבע האדמה ומה צבע השמיים בציור? איך נראים הבתים? (שימו לב שהגגות לא מתאימים בדיוק לקירות). אומרים על ציוריו של שגאל שהם דומים לציורי חלומות. האם אתם מסכימים עם דעה זו? נעבור עתה לשאלה חשובה ביותר – האם הציור מוצא חן בעיניכם? מדוע כן? מדוע לא? גם אם אוהבים את הציור וגם אם לאו, אין ספק שזוהי יצירה מעניינת.

❖ **לסיים: נקודת מבט אישית:** ראה עמ' 19 בחוברת לתלמידים.